

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.725.136
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Тетяна КІРІЄНКО**, 1979 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2002 році Національну академію внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» та здобула кваліфікацію магістра, працює на посаді заступника Міністра соціальної політики, сім'ї та єдності України, Кабінет Міністрів України, м. Київ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 35.725.136, утворена наказом Львівського державного університету внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України, м. Львів від 31 жовтня 2025 року № 487, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради

-

Ольги БАЛИНСЬКОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії, історії та конституційного права навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ

Рецензентів -

Ольги БАРАБАШ, доктора юридичних наук, професора, завідувача науково-дослідної лабораторії актуальних проблем правозастосовної та правоохоронної діяльності навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ

Віталія КУЧЕРА, кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри загальноправових дисциплін факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ

Офіційних опонентів -

Вікторії ВОВК, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Тетяни ПОДРОЖНОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії держави та права факультету права Львівського торговельно-економічного університету,

на засіданні «22» грудня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Тетяні КІРІЄНКО на підставі

публічного захисту дисертації «Право людини на безпеку: теоретико-правове дослідження» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано у Львівському державному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України, м. Львів.

Науковий керівник: Олена САВАЙДА, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії вивчення проблем протидії торгівлі людьми навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, який містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для досліджуваної галузі знань, та характеризується єдністю змісту, а також точністю викладення матеріалу.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретико-правовий аналіз права людини на безпеку та визначено особливості механізму реалізації цього права в сучасних умовах.

У дисертаційному дослідженні вперше розроблено періодизацію концептуального розвитку права людини на безпеку у світі, зокрема, виокремлено п'ять основних етапів: філософсько-науковий період (XIV–XV ст. – XVI–XVII ст.); період буржуазних революцій та нормативно-правового закріплення прав людини (II половина XVII ст. – початок XX ст.); перехідний етап – період між двома світовими війнами (1918 – 1939 рр.), період інституціоналізації права людини на безпеку на міжнародному рівні (1945 – 1980 рр.), сучасний період (II половина 1980 р. – сучасний період); визначено чинники, які пояснюють причини розбіжностей періодизації концепцій права людини на безпеку у різних країнах: хронологічні розбіжності процесів трансформації суспільства в окремих частинах світу; належність до різних типів держав з огляду на формаційний та цивілізаційний підходи до їх типологізації; відмінність за часом та способами інституціоналізації окремих прав та свобод у національних системах права; сформульовано авторське визначення поняття «право людини на безпеку» як фундаментальне конституційне право людини на безпечне існування та розвиток в умовах відсутності небезпек та загроз техногенного, екологічного, військово-політичного та соціального характеру. Зазначено, що це право є передумовою для реалізації інших конституційних прав і свобод людини; встановлено, що принципи права людини на безпеку мають чотирирівневу ієрархічну будову: загальноправові принципи, галузево-правові принципи, інституціональні, принципи обмеження прав і свобод людини в інтересах безпеки особи, суспільства та держави; запропоновано внести зміни до Закону України «Про національну безпеку України», доповнивши його положення переліком загроз національній безпеці з акцентом на забезпечення особистої безпеки громадян; визначити в ньому критерії пропорційності та обережності при застосуванні сили; встановити санкції за порушення положень Додаткових протоколів до I та II Женевських конвенцій; визначено особливості правової регламентації реалізації механізму забезпечення та захисту права людини на безпеку (в

умовах мирного часу та збройних конфліктів), які разом сприймаються як комплексний (відокремлений) міжгалузевий інститут, що обумовлює необхідність упровадження інтегрованого підходу до реформування існуючих правових, організаційних та інформаційно-комунікаційних інструментів цього інституту; зроблено висновок, що формування інституту права людини на безпеку можливе за умови прийняття окремого Закону України «Про право людини на безпеку». Він дасть змогу комплексно врегулювати інститут права людини на безпеку, визначити основні принципи, суб'єктів забезпечення безпеки, систематизований перелік загроз безпеці людини, механізми реалізації права на безпеку та захист, юридичну відповідальність за порушення цього права;

Дисертація виконана державною мовою, відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а обсяг її основного тексту відповідає вимогам освітньо-наукової програми «Право».

Аспірантка має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б», зокрема:

1. Кірієнко Т.П. Еволюція підходів до розуміння поняття «право людини на безпеку»: вітчизняна та зарубіжна доктрина. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право»*. 2023. Випуск 77. Частина 1. С. 95–103. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.15>;

2. Кірієнко Т. П. Забезпечення безпеки людини на глобальному рівні: виклики і завдання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 27–30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/3>;

3. Кірієнко Т. П. Забезпечення безпеки людини (human securite) крізь призму міжнародно-правового захисту: загальнотеоретична характеристика. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 27–33. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.3>;

4. Кірієнко Т.П. Принципи обмеження прав і свобод крізь призму забезпечення безпеки людини. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія “Право”*. 2024. Випуск 81(1). С. 116–124. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.18>;

5. Кірієнко Т. П. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права в Україні в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. Кропивницький. 2025. Вип. 9. С. 116–122. DOI: <https://doi.org/10.33251/2707-8620-2025-9-116-122>.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження та рекомендації:

1. Ольга БАЛИНСЬКА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії, історії та конституційного права навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, яка звернула увагу, що:

1) В обстоюванні такого комплексного інституту, як право людини на безпеку, Т. Кірієнко пропонує внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України», зокрема щодо визначення критеріїв пропорційності та обережності при застосуванні сили, однак не вказує, про яку силу йдеться (політичну, фізичну, військову, легальний примус чи інше).

2) Крім цього, не зовсім переконливою є аргументація доцільності перейменування Закону України «Про національну безпеку України», формулювавши як Закон України «Про безпеку людини, суспільства та держави».

2. Ольга БАРАБАШ, доктор юридичних наук, професор, завідувач науково-дослідної лабораторії актуальних проблем правозастосовної та правоохоронної діяльності навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, яка надала позитивну рецензію та звернула увагу, що:

1) Необхідно провести розмежування між категоріями «безпека людини» та «право людини на безпеку». У низці положень ці терміни вживаються як тотожні, хоча вони мають різну природу – фактичну та юридичну, а їх ототожнення може спричинити непорозуміння при нормативному тлумаченні.

2) Також в дослідженні запропоновано зміну назви Закону України «Про національну безпеку України». Хоча це є цікавим теоретичним кроком та науковою позицією дисертантки, попри це потребує на нашу думку ширшої фахової дискусії та аргументації з боку національної безпекової доктрини в контексті вже сформованої правової доктрини з цього питання.

3. Віталій КУЧЕР, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри загальноправових дисциплін факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ, який надав позитивну рецензію та звернув увагу, що:

1) Формулюючи елементи наукової новизни «вперше», авторка ініціює прийняття окремого Закону України «Про право людини на безпеку», який надасть змогу комплексно врегулювати інститут права людини на безпеку, визначити основні принципи, суб'єктів забезпечення безпеки, систематизований перелік загроз безпеці людини, механізми реалізації права на безпеку та захист, юридичну відповідальність за порушення цього права.

На мою думку така ініціатива є надлишковою та може зумовити зайві колізії у правовому регулюванні права людини на безпеку. Закон України «Про національну безпеку України» вже охоплює широке коло загроз, об'єктів та суб'єктів, необхідних для забезпечення національної безпеки, яка включає безпеку людини. Термін «національна безпека» є ширшим і включає оборонну, економічну, інформаційну, екологічну та державну безпеку, кінцевою метою яких є саме захист громадян. Прийняття окремого Закону України «Про право людини на безпеку» розмие цей комплексний підхід і функціонально дублюватиме норми чинного Закону України «Про національну безпеку України». Розробка нового закону, який би намагався зібрати всі ці елементи,

призведе до фрагментації та заплутування правозастосовної практики.

2) Розкриваючи розділ 3 «Юридичні механізми забезпечення права людини на безпеку», авторка детально аналізує імплементацію норм міжнародного гуманітарного права та забезпечення права людини на безпеку у надзвичайних ситуаціях та в умовах воєнного стану. Дисертантка вузько аналізує юридичні механізми забезпечення права людини на безпеку. Потрібно враховувати, що юридичні механізми - це сукупність норм, інститутів і процедур, які дозволяють особі реально користуватися правом на безпеку та отримувати захист у випадку його порушення. Тому в даному розділі необхідно було детальніше проаналізувати: - правоохоронні механізми забезпечення права людини на безпеку (діяльність поліції, прокуратури, СБУ, Національної гвардії; запобігання кримінальним правопорушенням, розслідування, покарання винних; криміналізація посягань на життя, здоров'я, свободу, екологічну та інформаційну безпеку та ін.); - судові механізми забезпечення права людини на безпеку (звернення до судів загальної юрисдикції, до Європейського суду з прав людини, відшкодування моральної та матеріальної шкоди у разі порушення права на безпеку та ін.).

4. Вікторія БОБК, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, яка надала позитивний відгук та звернула увагу на наступне:

1) У підрозділі 2.1 дисертації, автор розкриває методологічний інструментарій дослідження, справедливо посилаючись на позицію М. Козюбри, який стверджував, що «Немає єдиного, універсального способу вивчення права, який би витіснив і замінив всі інші», а відтак, проблеми забезпечення безпеки людини, суспільства й держави входять до предмета різних наук, таких як філософія, юриспруденція, політологія, соціологія, психологія та інші науки. Автор у розкритті заявленої теми залишається на позиціях міждисциплінарного підходу. Видається, що розгляд права на безпеку з позицій трансдисциплінарного підходу був би продуктивнішим, оскільки суттєва відмінність між трансдисциплінарним та міждисциплінарним підходами полягає в тому, що міждисциплінарність, зазвичай, обмежується взаємодією декількох дисциплін та їх методів. Трансдисциплінарний підхід, натомість, спрямований на охоплення багатогранності світу шляхом поєднання та взаємодоповнення різних дисциплін і практик. Він ґрунтується на власній методології, побудованій на: єдності трансдисциплінарного суб'єкта й об'єкта; визнанні спільного для них поля («прихованого Третього»); орієнтації на багаторівневу структуру реальності;

2) Автор в дисертації зазначає, що «концепція безпеки людини – комплексне поняття, що складається з різноманітного каталогу прав людини, які мають гарантуватися й охоронятися на національному рівні, а також бути врегульованими та захищеними на міжнародному рівні». На нашу думку, така позиція є вразливою, оскільки в ній безпека людини безпосередньо впливає з прав людини та вичерпується ними, які в свою чергу трактуються як результат діяльності держави, тобто права людини постають винятково вияк явище

позитивного права.

5. Тетяна ПОДОРОЖНА, доктор юридичних наук, професор, кафедри теорії держави та права факультету права Львівського торговельно-економічного університету, яка надала позитивний відгук та зауважила:

1) У дисертації простежується «системний підхід» до вивчення проблем безпеки, який охоплює широкий спектр її основних аспектів. Водночас, у дослідженні використовується «досить різноманітна термінологія» для позначення поняття «право людини на безпеку», зокрема поняття «безпека людини», «безпека особистості», «людська безпека», «безпека прав людини», «державно-правова безпека особи» тощо. Незважаючи на те, що кожне з цих понять має певні теоретичні та правові підґрунтя, їхня варіативність може ускладнювати сприйняття загальної концепції права людини на безпеку в межах дисертації. У деяких випадках не зовсім очевидні критерії розмежування цих термінів, що може спричиняти певну невизначеність у їхньому взаємозв'язку та сфері застосування. Було б доцільним або запропонувати чітке визначення кожного з використаних термінів із конкретизацією їхніх змістовних відмінностей, або ж уніфікувати термінологію відповідно до концептуальної рамки дослідження. Такий підхід сприяв би більшій структурованості викладу та забезпечив би додаткову ясність у розмежуванні означених категорій. Водночас, слід відзначити, що залучення різних термінів є виправданим у контексті аналізу різноманітних доктринальних підходів, адже відображає широкий спектр наукових інтерпретацій характеризованих понять.

2) У тексті дисертації було б доречним висвітлювати актуальні статистичні дані станом на 2025 рік, адже у дисертації, аналізуючи загрози безпеці людини в економічній сфері наведені дані Інституту демографії та соціальних досліджень про стан бідності в Україні за 2022 та 2023 роки.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 35.725.136 присуджує Тетяні КІРІЄНКО ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», освітньо-наукова програма «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової

спеціалізованої вченої ради

доктор юридичних наук, професор

Ольга БАЛИНСЬКА